

12

Col·lecció poesia de paper

Toni Roca i Pineda

849.915

Roc

L'altra illa

Toni Roca i Pineda

Col·lecció poesia de paper

12

Palma 1992

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5106351509

(a Maria Isabel Martínez Cuevas, santiaguera)

© de l'edició: Caixa de Balears "Sa Nostra" i Universitat de les Illes Balears, 1992

© del text: Toni Roca i Pineda, 1992

Il·lustracions:

Carles Fabregat: Filmoteca

Manuel Bouzo: Isabel, Isabel

Paco Romero: Escoltaries la *gran via* a Santiago de Cuba

Tur Costa: Presentiment de pluja a l'autopista San Francisco/Los Angeles

Leopoldo Irriguible: L'altra illa.

Edició: Universitat de les Illes Balears

Servei de Publicacions.

Campus de la UIB.

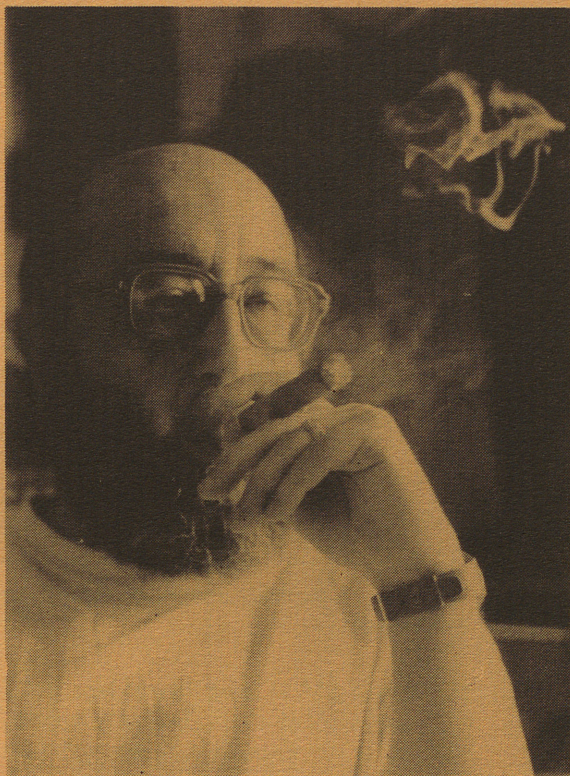
Cas Jai. Cra. de Valldemossa, km 7.5.

07071 Palma.

Disseny de la col·lecció: Jaume Falconer

Impressió: IMPRESRÀPID, C/ Barón Santa María del Sepulcro Palma.

DL: PM 15-1992

TONI ROCA I PINEDA: Nascut a Ciutat de Mallorca (1944). Encara que els seus primers escrits són anteriors, no és fins a 1975 que publica junt amb Josep Marí, un recull poètic, *Voldria viure amb tu la teva por*, Mallorca, Quaderns de Poesia *Domini Fosc*, dirigits per Isidor Marí.

Alterna des de llavors ençà la poesia i el periodisme als rotatius *Diario de Mallorca*, *Ultima Hora*, *El Día 16 de Baleares* i a la revista editada a Eivissa, *UC*. Després dels seus versos antologats a *Poetes d'Eivissa*, (1978) a càrrec de Jean Serra, ha donat a conèixer *Del teu cos interior*, (Eivissa, Edicions Itaca), 1980, *Les Noies de Kansas City*, editat per Albert Ribas a Barcelona, 1982 amb obra gràfica del pintor Antoni Cardona, *No tornar mai més al Kilimanjaro*, 1986, dins les Lectures Poètiques organitzades a Eivissa per "Sa Nostra", *Dóna'm la pau, amor meu*, (1986) editat pel Consell Insular d'Eivissa i Formentera, *Eivissa as New York*, (Eivissa, 1990, Edicions Can Sifre) amb fotografies de Toni Pomar i *Amélie Sur-Mer-I*, (Eivissa, 1992, Edicions Can Sifre). El grup de teatre *GAT*, escenificà a 1986 dos monòlegs seus, *Monólogo de Vivien Leigh ante el espejo* i *Catherine, en París, bajo la lluvia de otoño, descubre porqué los periodistas aman a Roberto Rosellini*. Té tres llibres en preparació, *Estic desesperat*, *Cròniques del West Side* i la part segona d'*Amélie Sur Mer*. Però tota la corrosió de què és capaç aquest Woody Allen mediterrani, es transforma quan l'arravata l'amor o la seva necessitat, va escriure Concha García Campoy. En la actualitat conrea la crítica cinematogràfica i cultural a *Diario de Ibiza* on ha popularitzat la secció *El jardín de las delicias* sèrie d'articles d'opinió que publica cada dia i des de d'on observa amb una mirada irònica i entremaliada diversos aspectes de la actualitat mediterrània. (a Maria Isabel Martínez Cuevas, santiaguera)

YORUBA soy, lloro en yoruba
lucumí.
Como soy un yuruba de Cuba,
quiero que hasta Cuba suba mi llanto yoruba:
que suba el eoegre llanto yoruba
que sale de mi.
Yoruba soy,
cantando voy,
llorando estoy,
y cuando no soy yoruba,
soy congo, mandinga, carabalí.

(El son entero, Nicolas Guillén)

El cel aquí és molt gran, i s'hi allarga el crepuscle
interminablement. Venia de les dunes,
vora mar, dels quiets estanys, de les savines,
les figueres i tota vegetal companya,
de l'escampada gent, dels camps de roca i feixes
tancades amb parets: d'un tros de Formentera.

(L'altra illa, M. Villangomez)

Iré a Santiago.
Brisa y alcohol en las ruedas,
iré a Santiago.
Mi coral en la tiniebla,
iré a Santiago.
El mar ahogado en la arena,
iré a Santiago.
Calor blanco. Fruta muerta.
Iré a Santiago.
¡Oh bovino frescor de cañaveras!
¡Oh Cuba! ¡Oh curva de suspiro y barro!
Iré a Santiago.

(Son de Negros en Cuba, Federico García Lorca)

Carles

FILMOTECA

¿ET portava el nom, el món de Carl Theodor Dreyer i la seva passió de Joana d'Arc pels indrets de la filmoteca madrilenya?. Tenies tot el vidre trencadís als ulls, a la pupil·la que et bellugava quan arribares al lloc on tot era imatge viva de films antics. La ciutat, cortesana, sovint dòcil i amable, entre la pluja, tremolava. Noms, espais, geografies d'un relleu escassament fenici: Carretas, Atocha, Antón Martín...rere els fils de conducció elèctria, Sol, cap i casal d'una *villa* ara possible, intuïda a la teva pell de l'hivern, a la carn encesa, entre la línia, lenta, del vestit, de la gavardina que portava tot el color del novembre. Feia Fred?, no. I una quimera de l'amor tàctil fou la possessió de la terra, del soroll d'un autobús perifèric i estrany.

M AI MES NO ET PARLARÉ D'INGMAR BERGMAN

MAI més no et parlaré d'Ingmar Bergman. *¿Un verano con Mónica?*. no, aquesta és una qüestió de cinèfils sempre a la recerca del temps perdut, borratxos entre l'esperit i la lletra d'un temps ara difunt encara que sens dubte *Fresas salvajes* és un film que sota el record dels anys passats, anys miserables però alhora d'esplendor, puc evocar de forma grata. Excel·lent. Ara estic solitari i amb el sexe atrenc d'alba, l'illa de Cuba com una mena d'esperança i aquest avió, *Cubana de Aviación* diuen els rètols sobre una bandera on figura potent l'estrella, que no arriba mai a Ciudad de Habana. Estic desesperat però mai més no et tornaré a parlar d'Ingmar Bergman. T'ho juro.

A

MOR

¿ES difícil aquest lent amor que cap a tu em mou?. no ho sé i la resposta, també tu, es decanta pels camins de la ambigüitat. Ella torna a entrar i a sortir com abans, fa i desfà, balla i dansa entre els miralls de la vida antiga i la remor de l'avinguda principal es concretitza a l'interior de la taverna que és lloc de luxe aparent. Aprenentatge posterior del món del teatre, del text i del vers. James Joyce, *Exiliados* sobre l'escenari, l'ombra permanent del *María Guerrero* a l'interior del teu cos. La paraula o la conversa, el sopar al lloc evocatiu dels seixanta: cançons i tonades, els Beatles, el moviment d'equilibri d'Antonio Gades, Lola Beltrán, María Dolores Pradera, *te voy a enseñar a querer porque nunca has querido, ya verás lo que vas a aprender cuando vivas conmigo*, agonia patètica d'Elvis Presley ...Tot com un conjunt d'harmonia, de serenitat, tal volta. La ciutat de color vermell, blava per entre l'aigua, oberta mentre el capvespre baixa cap a l'extrem d'un amor que, finalment, és difícil. Madrid, Recoletos, tardor de la Castellana, Café Gijón, Bárbara de Braganza. Són les set de la tarda. Ella arriba.

N O TINC REMEI

NO tinc remei. També aquí, a l'interior de l'illa, *l'altra illa*, em desfàs el cor, el portes sense presa, amb la suavitat del carib cap a un vol de gavines. Pels indrets que sempre són nocturns. Perillosos. Entra el sol a la cambra diürna i una dona vaporosa, sensual, fa una neteja completa mentre canta una cançó rere l'altra amb monotonia, amb precisió. Després puc saber el seu nom, Teresita Orama Lorenzo, també cubana, és clar, de Sancti Spiritus, un bell nom, certament. Teresita és simple com un anell i oberta com la llum del migdia quan l'hivern romp contra les pedres i es fa ufanós. Teresita té aigua als dits i a l'interior de les parpelles extracte de rosada matinal, humitat als llavis, sexe a flor de pluja i tempesta després de la maror. Però, repeteixo, amor meu, no tinc remei: aquí, a l'interior de l'illa, al centre neuràlgic de Cuba, has tornar a desfer-me el cor. No tinc remei

I SABEL, ISABEL

LA noia, provisionalment l'anomenarem Isabel, té la intensitat a la pell. A hora molt matinera m'ofereix dolces de almíbar con queso, boniatillo con su canela, yuca con su mojo, aporreado de tasajo, café criollo i altres exotismes del Carib. L'envolta —al fons la ciutat de Santiago de Cuba, terres calentes de l'Orient, províncies de sang i foc— un dibuix que és perfil d'aire de l'illa on la geografia crema i l'aigua és esclat de l'alegria. Isabel, Isabel, madures a flor de pell, té petites les sines i la cintura estreta, vincla a ritme d'un Atlàntic enlluernador. Més endavant, a l'Avenida de las Américas, Isabel, Isabel, generosa, em mostrà els fruits saborosos del seu territori, de la seva pell, *la peau douce*. La carn, deia el poeta anarquista i clàssic, fa carn. Isabel, Isabel, que el sexe per aquestes contrades del sud no porta cap qualificació d'inquietud o de misèria...La nit de la iguana, una música que et trenca el cervell de l'ànima, la pell viva de la sang, la onada calenta emergent i poderosa, sense alè, amb el pàlpit al cor. Després, us ho dic amb tota sinceritat, vaig omplir de goig el cos sencer d'Isabel, Isabel.

DIBUIX Manuel Bouzo

A

ARRIBARÀS A SANTIAGO, AMOR MEU

ARRIBARÀS a Santiago, amor meu i un ressò
revolucionari et farà mal a les ungles, al cor absolut, al
nirvi que és sexe i és amor. Arribaràs a Santiago, amor meu,
arribaràs a Santiago.

DIBUIX Paco Romero

E SCOLTARIES LA GRAN VIA A LA CIUTAT DE SANTIAGO DE CUBA?.

ESCOLTARIES la *Gran Via* a la ciutat de Santiago de Cuba?. Primera hora del matí sobre la mar d'una ciutat que fou mítica i revolucionària. Mar ampla i de tumult. La llum trenca les ones del paisatge i el sexe esdevé ferm i poderós. Altiu amb la presència de la teva carn, Caridad Díaz. Rere la finestra, la cambra desfeta i els llençols esquitats, profundament humits després de l'espectacle, després de la batalla. La música, mira tu per on, la *Gran Via*, formalitza tot el programa d'una sorpresa dispersa, sempre concretitzada, ubicada a la memòria, a la teva clara presència. Un temps, altres dècades de glòria i misèria (ara han passat els anys, ha creuat el temps una diàspora de pólvora i fum) escoltava, pobre infantó de postguerra, innominable i paralític, la música i la cançó. La tonada i el vers foren quotidianes, repetibles en tot moment, en qualsevol circumstància. Imatge de la ràdio antiga (aquella Philips model anys 40) tan mítica que semblava captar emissores de terres tan estranyes i llunyanes, exòtiques diria, com Estocolm, Copenhaguen, Helsinki i altres metàfores o ciutats particulars, desconegudes sempre a l'hora que el Maestro Chueca ofería, ens ofería, allò més selecte del seu repertori, de la seva creació més popular i difusora. Ara s'ha encreuat els anys i les tardors ja no són tan fèrtils com temps enrere -torna aquí, a terres i mars de Santiago, al Carib espectacular i sonor, a la ciutat possible de la Revolució, la música, la cançó evocadora d'una sang ja difunta. Però, ¿De veritat podries escoltar a Santiago fragments escollits de la *Gran Vía*, de Federico Chueca?. La resposta, es fa esperar.

S ANTIAGO

(*Rebelde ayer, hospitalaria hoy, heroica siempre*).

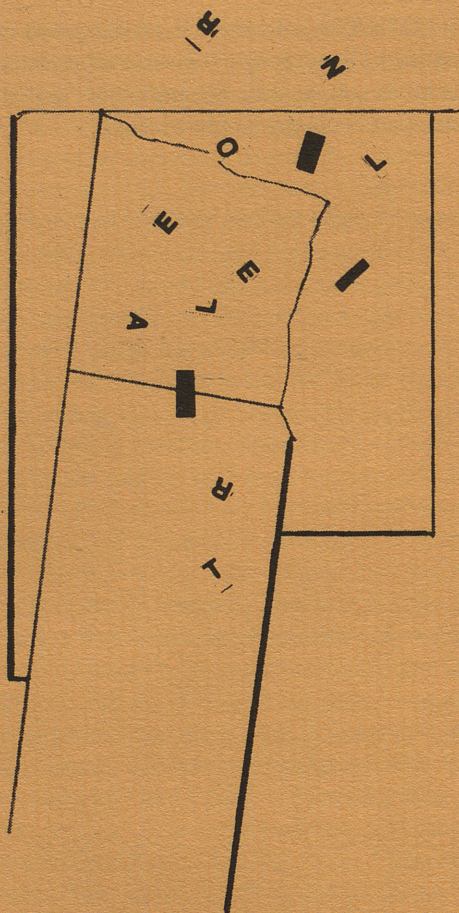
LA ciutat, el carrer, la gent, la plaça, el poble, el vent. Santiago de Cuba al capvespre, a l'horabaixa —llum confortable d'un sol que se'n va— és una lluernia, una possessió infinita de totes les coses, dels sentiments encreuats en una culminació de paraules i rialles multiplicades dia a dia, jorn rere jorn. I l'ombra de Diego Velázquez o Pepe Sánchez, de José Martí i Carlos Manuel i Celia Sánchez... Mirau després l'espectacle que ens ofereix, generositat sempre exquisida, la ciutat alegre de les dones, bressol d'un enfrontament amb pistoles i ganivets, *siempre es 26, siempre es 26, para nosotros siempre es 26*, cantava un temps la veu clara d'un poble, del poble. Santiago té el record de la sang vesada, de la memòria fèrtil, l'admiració plena de la revolta absoluta. Traspassat l'horitzó, ara, temps de tardor i violència al meu cor, amb un fil tènue de la nit, tendra és la nit afirmava el clàssic nord-americà, el carrer Heredia a la confluència del Parque Céspedes. Llavors, el Tivoli, los Hoyos, Marimón, Mejiquito, o la Casa de Trova, amb tota la història carregada, tindrà la passió i el sexe a flor de pell, a flor de foc amb la música i la cançó, el vers i la paraula, la guitarra i el saxo, la intenció precisa com una simfonia d'equilibri. Temps, espai per a un inici, per a una experimentació de la carn que té noms i llinatges: Isabel Martínez Cuevas, Marianela Candelaria Bello, Annia Alcalá de Llanos, Terèsita Orama Lorenzo, Mercedes Heredia Alborada, Jadira Domínguez, Ester Poso Rodríguez, Martha Elvira Martín, Rebeca Altollano Suárez, Caridad Díaz...Carn, rostres, pells, moviments, figures, presències. Prolongació del bes i de l'abraç que commou i arrossegua tempestes. Santiago, Santiago, m'has ben fotut.

MOTS A PILAR

(a Pilar F. Hierro, periodista, a Carles Ribas, fotògraf, per una evocació de l'estiu de 1991 a l'illa d'Eivissa on *sempre es mouen, tranquil.les les serps de l'aire.*)

AQUESTA solitud del llençol, aquesta cambra oberta a la matinada, aquesta àguila poderosa que intueix l'interior de la meva pell, aquesta geografia del Puig on la roca es fa muntanya i la muntanya plaer infinit...

DIBUIX Tur Costa

R T C 92

P RESENTIMENT DE PLUJA A L'AUTOPISTA SAN FRANCISCO/LOS ANGELES

(A Silvia Guijarro Bonet)

CREUAR l'autopista San Francisco/Los Angeles té un preu il·limitat: des de deu centaús la mitja milla a tres dòlars i la bona voluntat les zones més impossibles i marginades de tot l'entorn. Però no hi ha fums ni sorolls. Ni pols al camí, ni cap excés de velocitat crònica o incapacitada. El cel blau, net, lluminós, gairebé perceptible, destil·la una suavitat del far-west. Absència absoluta de pretenciositat als núvols viatgers que corren per un horitzó serè. Hi ha la presència de matinada, trenc d'alba, d'una boirina amable, irònica en els seus moviments, adusta i sòlida després de l'hora íntima del desdèjuni: és el temps del miracle. (Volen prohibir la mar. Es probable. A l'illa d'Eivissa, quimera, possessió, aldarull, domini, tot és possible.). Recepció altra vegada de la mar per un paisatge diluït. Aproximació d'unes terres diverses, d'uns hòmens estranys, d'uns costums paral·lels. El contacte, la fibra del sexe, la pell.... Presentiment de pluja?. No. Això no fou possible. Tampoc fou possible el desastre o la catàstrofe. Per la pau infinita, estimada Penèlope, puc preguntar-te: són atractives les noies d'Alabama?, les de Kansas City, sí.

E SCENA (BREU) A L'AEROPORT DE SAINT LOUIS (MISSOURI) (LA MORT DE CARY GRANT)

POTSER en clau de melodrama podries entendre el meu deliri, però no és l'hora ni l'ocasió. Hauria de recordar la conversa telefònica a l'aeroport de Saint Louis, estat de Missouri, ignoro si a la vora del Mississipi perquè ara els meus coneixements geogràfics són escasos i dispersos, amb les monedes de níquel, centaus, dòlars, que desapareixen per una boca estreta i afamagada propietat privada d'ITT i un rètol lluminós que deia: *See you Miami now*. De sobte el gerani de foc de l'estiu i la noia d'Ipanema trenquen la situació que neix entre palmeres oscil·lant a la platja. Al bar de l'hotel repica amb insistència la música folk d'aquesta terra de tots els miracles possibles. No voldria tenir ni la figura ni el rostre del cambrer, blanc, alt, polac, pulcre, sever, que em serveix un gin-tònic absolutament adulterat però que fa dormir l'angoixa, entretén la por i distreu el silenci de la pàgina sempre en blanc, sempre en disposició de vigilància. Al juke-box del Palms Hotel s'escolta una balada de Bing Crosby, *Love in the afternoon*. Després el televisor m'anuncia la mort de Cary Grant.

Tal vegada en clau de melodrama podries entendre el meu deliri. Acte final a l'estat de Florida.

SANTA MONICA BEACH O HOLLYWOOD BOULEVARD

(A Vicent Marí Tur, Botja)

L'OCEÀ pacífic. Platja de Santa Monica?. Exterior. Dia. La mar intranquil·la, inquieta. Nerviosa sempre. La platja o l'escuma. Aquella nit fou agitada, ginger ale barrejat amb bourbon. Frank Sinatra cantava allò de mai més tornaré a somriure. *Hollywood Boulevard*. Un títol. Una significació. Una representativitat magnífica de la història que el guionista (també periodista?) vol contar, vol narrar. L'escenari (exterior, dia, ambient d'estiu turístic...) en aquella platja ara mateix. Impaciència de l'aigua per arribar, per voler arribar al refugi de la sorra que és tranquil·litat, estabilitat, harmonia de la forma i de l'estructura. Metamorfosi del paisatge que inicia l'itinerari cap a l'oceà pacífic, vora la ciutat de Los Angeles. Reminiscències del paradís americà... (No vull aquesta terra. No vull aquesta mar. No vull el teu bes, Catherine, que ara la pell és taronja i la carn és freda del cementiri). Però la realitat és immediata, palpable. Espectacle de l'illa, somni evocador del Hollywood Boulevard. La casa encesa de colors. El misteri, una sang, una temptació, un llinatge. Oceà pacífic. Els vaixells de guerra USA/Navy. Marines o possiblement l'entorn, el paisatge mediterrani, l'illa d'Eivissa, Formentera, l'altra illa, el nom i el pronom que esclata dins el foc, dins el ferro. "Hollywood Boulevard. Platja de Santa Mónica...

C RÒNICA DE L'AMOR I DE LA MISERIA

CRÒNICA de l'amor i de la misèria. Per l'estreta finestra la paraula, surt. Breu claredat de l'espai rere el joc geomètric. Les espases i els vaixells perduts dins la nit més bella dels assassins. El clam i el foc del carrer trenquen l'ona de les armes al calaix. El cérvol ferit d'ala i la sang espesa. He deixat llavors a l'armari els capells i els mocadors, les sabates i els llibres, mentre una olor nova de perfum arriba a tancar la seva circumferència, ha obert el meu dolor, ha fet reviure la lenta bogeria de les coses. (Dona penetrant, d'ungles i dents de perfils nuclears atòmics, de volar espaiós amb les fibres de la pell, també de l'amor, esbrinant les matèries nascudes al teu entorn encerclat de carrers i de pobles. Perquè l'arquitectura del cos et porta cap al desgavall d'un carnaval mai definit). L'hora del tabac i dels diners intueixen la pobresa quotidiana i vulgar encara que el marc de l'escenari esdevinguin ja primerenc intent de primavera.

E L VIDRE, LA FRAGILITAT, LA CIUTAT DE PRAGA

AQUESTA sentència del temps -pluja a la capital- no em porta l'aroma de la cuina italiana, ni la pasta d'spaghetti que col·locares sobre la taula. Tenies vivor i color a la pell, a la carn amable, *passa'm la sal i deixa el periòdic*, digueres entre un febrer que trencava fulles i desfeia la fira i l'envelat. Cançó d'amor d'hivern de sempre a l'hora d'un adéu que no és per sempre, que és un adéu per un instant. Extensió de la música. *Sesión de noche*, diu la veu de la ràdio ara que la sentència del temps —pluja a la capital barcelonina— i la ciutat de Praga, pacten una missió secreta, impossible i diplomàtica. De la factoria —blat, ordi, dacs— suavitat que m'arriba per un conducte que desconec. Consulta constant a la biblioteca de la geometria que destil·la per un cor obert, bassals de sang, nafra, petjada, ombra, silenci del crim... La dona clausura els llavis amb suavitat de llum desitjable. Dibuix de les mans, fulgor. Tal vegada, el paradís. Metàl·lics, hidràulics com la grisor dels seus ulls, la noia pertany al món del vidre. Fragilitat de la paraula i el groc accedint per un mur insubornable. Devallava després l'escàndol de la ciutat.

L 'ALTRA ILLA

(a M. Villangómez Llobet)

Cuba, oberta a l'espai, vora un clima de terratrèmol, no vol tancar aquest meu silenci. Sol de tardor. Novembre. La ciutat de l'Havana i els pobles. També Matanzas i Santa Clara, Santiago sempre. O Camagüey, Sancti Spiritus, Trinitat, Ciego de Avila, Cienfuegos, Las Tunas. Amor i diàleg a l'hotel de tots, internacional i lliure, als sembrats i als prats conreats per una mà dòcil, la teva, sens dubte, Isabel, Isabel. De formes i maneres simultànies, els antics rostres. El tambor i l'harpa birmana, potser. *(Venia pels camins d'aquest món meu romput en illes. Formentera. Un altre cop un gust distint. Diré els meus passos...)* Tot un univers camperol i de força que declina i es simplifica més enllà del riu i la muntanya. Olor de tabac, cafè i rom per les avingudes enceses a la claror d'una gent portadora de música a la sang, al sexe. Al nervi central. Neuràlgic. La sensibilitat possible, la inaudita guerra per l'ombra fosca dels ulls. Caminaràs, ciutadà, viatger, turista, per l'illa, per l'altra illa i canviaràs dòlars per pesos, roba interior femenina per estones d'amor i plaer a la platja -...Siboney, Cayo, Gramma, Playas del Este- poder per bellesa. Ideari, quimèric? que et parla de revolució amb un silenci absorbent a Cienfuegos, Bahía de Cochinos, Playa Girón, Playa Larga mentre el teu record, Isabel, Isabel complica una arquitectura tensa a la pell, que aquesta illa, visitant, periodista, investigador, poeta, és illa de maror ferida, despenjada del món i de la terra, creuada d'un cel protector. Impressionista de vegades. *(I allí, entre camp i poble, veia l'església en ombra, més alta, d'on venia l'oració sonora, i veia el rostallar de l'estiu, senders, arbres. Si el crepuscle moria, la lluna s'atansava).*

Però no tinguis por, amable coneixedor de l'illa i esvacix la penombra de la passió per una zona denominada encara, Marina Hemingway, i escolta quan l'ona, dolça, arribi a la platja, la conga santiaguera, la cucaracha elèctrica i sediciosa, la rumba que et treu del cos espurnes, sang, tambor de guerra, guarachas d'una Antilla perduda a la vall de l'ànima o mozambiques africanes evocadores d'una gamma de fruites. aïon, coco, guarabito, mamey, mango, papayas. Noms i llinatges, eternitat del bes, del dit al sexe, del pit al llavi com una cerimònia lenta on el dolor i el goig, el gemec i la paraula, convergeixen i et convergeixen, Isabel, Isabel...(la meva interior i oberta Formentera).

DIBUIX Leopoldo Irriguible

La lectura d'aquests poemes ha estat
realitzada per l'autor al Centre de
Cultura de Sa Nostra –Palma– el dia
23 de Març de 1992

Col·lecció poesia de paper
núm. 12

Lectures poètiques anteriors col·lecció POESIA DE PAPER.

- núm. 1: Antonio Colinas
- núm. 2: Josep M. Llompart
- núm. 3: Luis Antonio de Villena
- núm. 4: Lluís Alpera
- núm. 5: Francesc Parcerisas
- núm. 6: Fanny Rubio
- núm. 7: Ángel Crespo
- núm. 8: Julio Herranz
- núm. 9: Pere Rovira
- núm. 10: Jaume Pomar
- núm. 11: Manuel Jurado López

Universitat de les
Illes Balears

